

СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

¹Вінницький національний технічний університет

Анотація

Пропонується методика визначення виробничої, реалізаційної і повної собівартості продукції підприємства у відповідності до положень (стандартів) бухгалтерського обліку України. Наведено чітке розмежування витрат і собівартості на здійснення виробничої, реалізаційної і загальногосподарської діяльності підприємства.

Ключові слова: витрати, собівартість, вироблена продукція, реалізована продукція, виробнича собівартість, реалізаційна собівартість, повна собівартість, витрати періоду, фінансові результати.

Abstract

The method of determination of production, sales and full cost of production of the enterprise is specified in accordance with the provisions (standards) of accounting of Ukraine. There is a clear distinction between costs and cost for the implementation of production, marketing and general business activities.

Key words: expenses, cost price, manufactured goods, realized products, production cost, realization cost, full cost, period costs, financial results.

Вступ і актуальність теми

Собівартість продукції – це грошова форма вираження вартості виробництва та реалізації продукції підприємства. Зниження витрат і собівартості товарів – економічний закон товарного виробництва, один із основних факторів розширеного відтворення і зростання прибутковості будь якого підприємства.

Важливість аналізу та чіткого відображення показників, що характеризують собівартість виробництва і реалізації у фінансовій звітності підприємства, залишається невирішеною проблемою діяльності підприємства, оскільки неординарність підходів до вирішення такої проблеми є причиною відсутності дієвого фінансового планування, збереження відмінностей в системі бухгалтерського і податкового обліку, прихованого самофінансування, зростання трудомісткості праці працівників економічних і фінансових служб підприємства та ін..

Актуальність проблеми полягає у необхідності чіткого розмежування витрат і собівартості на здійснення виробничої, реалізаційної і іншої діяльності підприємства відповідно до національних та міжнародних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Вихідні передумови, постановка та вирішення проблеми

Нижче пропонується класифікація витрат і собівартості продукції підприємства у відповідності до руху інформації в системі виробничої та реалізаційної діяльності підприємства, зокрема:

- виробнича собівартість;
- собівартість реалізованої продукції;
- собівартість витрат періоду (повна собівартість).

Виробнича собівартість продукції підприємства відображає витрати на здійснення основної (операційної) діяльності підприємства. Основними складовими виробничої собівартості є [1, с. 271-282]: прямі матеріальні витрати, тобто ті, що змінюються пропорційно або майже пропорційно змінам обсягів виробництва. Це – витрати на сировину, матеріали, комплектуючі, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, що пов'язані з отриманням іншого операційного доходу (витрати на оренду, збитки від курсових різниць, реалізація обладнання та ін.); непрямі витрати, які не залежать або майже не залежать від зміни обсягів виробництва отримали назву – загально виробничих витрат (далі ЗВВ). Це – витрати на управління структурним підрозділом, на технічне та технологічне обслуговування виробничого процесу та ін.. [2, с. 31]

В свою чергу ЗВВ поділяються на постійні і змінні.

Постійні ЗВВ – витрати які є циклічними і повторюються незалежно від обсягу діяльності підприємства, його характеру. Зокрема це:

- утримання будівель і споруд;
- амортизація приміщень;
- витрати на інструмент, спецодяг, заробітну плату адмінперсоналу;
- витрати на освітлення цехів і підсобних приміщень;
- витрати на утеплення приміщень;
- витрати на управління виробничими підрозділами;
- інші витрати.

Класифікацію постійних і змінних витрат відповідно до діючого законодавства здійснює саме підприємство. Слід враховувати і ту особливість, що постійні ЗВВ поділяються відповідно до П(С)БО на розподілені і нерозподілені [Схема 1].

Блок-схема 1 – формування показника собівартості продукції періоду (повна собівартість продукції)

До складу розподілених постійних витрат відносять витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені на одиницю обсягу діяльності підприємства.

До складу нерозподілених постійних витрат відносять ті, що не можуть бути безпосередньо відносними на одиницю обсягу діяльності підприємства. Такі витрати накопичуються на спеціальних бухгалтерських реєстрах (наприклад: амортизаційні відрахування, заробітна плата адміністрації цеха, дільниці чи бригади та ін.). Класифікацію таких витрат здійснює саме підприємство.

Постійні нерозподілені витрати відображаються у складі реалізованої продукції в кінці звітної періоду, пропорційно їх обсягам, а до складу виробничої (операційної) діяльності відносять лише розподілені постійні витрати.

Змінні ЗВВ – це затрати на обслуговування і управління виробничого процесу (цехів, дільниць, бригад), що змінюються прямо або майже прямопропорційно до зміни обсягу діяльності (додаткова заробітна плата, витрати на спецодяг, відрахування на соціальне страхування, витрати електроенергії, вода, газ, ремонтні роботи, ліквідація аварій і поломок, тощо). Особливістю змінних ЗВВ є те, що вони в повному обсязі відносяться як до складу виробничої так і до складу реалізованої продукції.

Інші прямі витрати, які можуть мати місце в діяльності будь якого підприємства, також відображають у структурі собівартості реалізованої продукції, тобто до виробничої собівартості такі

витрати не включаються. Не входять до складу виробничої собівартості також і наднормативні витрати.

Нормативні витрати визначені нормативами на сировину, матеріали, комплектуючі, оборотні засоби, основні засоби, заробітну плату, електроенергію, воду, газ і інші.

Наднормативні витрати це ті, що витрачені підприємством понад норматив. У складі виробничої собівартості відображаються лише нормативні витрати. Наднормативні витрати відображаються у складі собівартості реалізованої продукції, оскільки віднесення і списання наднормативних витрат у складі виробничої діяльності може сприяти безгосподарності та зловживанням на підприємстві.

Структура собівартості реалізованої продукції.

Реалізованою вважається продукція, після оформлення відповідних документів (накладних, рахунків-фактур, товарно-транспортних накладних та ін.), згідно з якими здійснюється перехід права власності та відображається відповідна операція в обліку, незалежно від дати отримання коштів підприємством.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.09.1999р., №966 – XIV [3] та П(С)БО-16 «Витрати», собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) включає [4]:

- виробничу собівартість продукції;
- нерозподілені повністю ЗВВ;
- наднормативні витрати;
- інші прямі витрати.

Далі наведемо структуру повних витрат і повної собівартості продукції підприємства – собівартість продукції періоду, що знаходить своє відображення у ф. №2 «Звіт про фінансові результати».

Собівартість продукції періоду (повна собівартість продукції) включає [5]:

1. виробничу собівартість;
2. нерозподілені ЗВВ;
3. наднормативні виробничі витрати;
4. інші прямі витрати;
5. собівартість супутньої продукції;
6. адміністративні витрати;
7. витрати на збут;
8. витрати інвестиційної діяльності;
9. фінансові витрати.

Відмічені вище витрати занесені в блок-схему 1 – формування показника собівартості продукції періоду.

Висновки і пропозиції

Виходячи із особливостей існуючого обліку та у відповідності до інноваційних і міжнародних Стандартів бухгалтерського обліку вважаємо, що до складу витрат і **собівартості продукції періоду** слід відносити такі елементи:

1. виробнича (операційна) собівартість продукції підприємства;
2. собівартість реалізованої продукції;
3. витрати на інвестиційну, фінансову та збутову діяльність підприємства, адміністративні витрати;
4. інші витрати, що не пов'язані з операційною діяльністю підприємства;
5. собівартість виробництва супутньої продукції.

Категорію «Собівартість продукції періоду», на думку автора статті, слід іменувати – «Повні витрати і собівартість продукції підприємства».

До моменту відображення доходу за кредитом одного із рахунками класу – 7, витрати доцільно накопичувати на спеціальному перехідному рахунку 23 «Виробництво». Такі витрати мають накопичуватись до моменту реалізації, щоб бути списаними як витрати, що формують собівартість реалізації.

Вважається дуже слушною пропозиція журналу «Все про бухгалтерський облік» про те, що формування собівартості продукції (робіт, послуг) відбувається поступово – у міру здійснення витрат на їх виробництво (виконання, надання). Ці витрати початково накопичуються на рахунку 23 й очікують моменту реалізації, щоб бути списаними як витрати, що формують собівартість реалізації.

Лише у виробництві такі витрати як єдина складова вартості готової продукції спершу перебираються на рахунок 26 «Готова продукція». Після реалізації такої продукції відбудеться визначення собівартості реалізованих одиниць продукції, зважаючи на метод оцінки вибуття запасів, що використовується на підприємстві п.16 П(С)БО 9 «Запаси».

Додержання такого порядку відображення витрат забезпечить відносність доходів і витрат, як необхідного принципу в частині подолання розбіжностей бухгалтерського і податкового обліку [8,9].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бойчик І.М. Економіка підприємства: навчальний посібник. Видання 2-ге, доп. і переробл. / І.М. Бойчик. – К.: Атіка, 2006. – 528с.
2. Фурик В.Г. Фінанси підприємств: навчальний посібник. / Фурик В.Г. – Вінниця: ВНТУ, 2006. – 131с.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» / Відомості Верховної ради України. – К.: Парламентське видавництво, 1999. - №966 – XIV, від 16.09.99р.
4. Національні стандарти бухгалтерського обліку: Закони, положення, інструкції – К.: Конспект, 2000. – 254с.
5. Национальные стандарты бухгалтерского учёта; Учебное пособие, ч.2. Спец. вып. – Х.: Информ. – производ. Фирма «Эксилон», 2000. – 24с.
6. Все про бухгалтерський облік. Всеукраїнська професійна бухгалтерська газета: №21 від 02.03.2011р., с. 42-43.
7. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку – 9 «Запаси», №3 – «Звіт про фінансові результати». Навч. посіб. – ч.1. Спец. випуск. – Х.: «Эпсилон». 1999. – 44с.
8. Податковий кодекс України Відомості Верховної Ради України. – К.: Парламентське видавництво. 2011. - №13-14, №15-16, №17. – 122с.
9. Зянько В.В. Фінанси підприємств: навчальний посібник / Зянько В.В., Фурик В.Г., Вальдшмідт І.М. – Вінниця: ВНТУ, 2016. – 126 с.

Фурик Василь Григорович – к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів і інноваційного менеджменту факультету менеджменту і інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vas.furik@ukr.net

Перепелиця В'ячеслав Ігорович – аспірант, інженер факультету машинобудування та транспорту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: pvi_92@ukr.net

Furyk Vasyl Hryhorovych - Cand. Sc. (Eng.), Assistant Professor, Assistant Professor of the Chair of Finance and Innovation Management Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: vas.furik@ukr.net

Perpelitsya Vyacheslav Ihorovych - PHD student, engineer of the Faculty of Mechanical Engineering and Transport, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: pvi_92@ukr.net